

Warszawa, 10 grudnia 2024 r.

**STANOWISKO
UNII METROPOLII POLSKICH im. PAWŁA ADAMOWICZA
W SPRAWIE ZALICZANIA DO POZIOMÓW PRZYGOTOWANIA DO PONOWNEGO UŻYCIA I RECYKLINGU ŻUŻLI
ORAZ POPIOŁÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU PROCESU TERMICZNEGO PRZEKSZTAŁCANIA ODPADÓW
KOMUNALNYCH**

Jako fundacja 12 największych miast w Polsce reprezentujemy stanowisko wskazujące na konieczność wprowadzenia zmian na poziomie prawodawstwa unijnego pozwalających na zaliczenie do poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu żużli oraz popiołów powstałych w wyniku procesu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w instalacjach termicznego przekształcania odpadów komunalnych podlegających procesom recyklingu.

Zgodnie z art. 3b ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2024 r., poz. 399 t.j.) przed gminami postawiono niezwykle ambitne i trudne do realizacji cele w zakresie uzyskania poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości co najmniej:

- 1) 20% wagowo - za rok 2021;
- 2) 25% wagowo - za rok 2022;
- 3) 35% wagowo - za rok 2023;
- 4) 45% wagowo - za rok 2024;
- 5) 55% wagowo - za rok 2025;
- 6) 56% wagowo - za rok 2026;
- 7) 57% wagowo - za rok 2027;
- 8) 58% wagowo - za rok 2028;
- 9) 59% wagowo - za rok 2029;
- 10) 60% wagowo - za rok 2030;
- 11) 61% wagowo - za rok 2031;
- 12) 62% wagowo - za rok 2032;
- 13) 63% wagowo - za rok 2033;
- 14) 64% wagowo - za rok 2034;
- 15) 65% wagowo - za rok 2035 i za każdy kolejny rok.

Według danych GUS w latach 2020-2022 polskie gminy poddawały recyklingowi około 27 proc. wszystkich odpadów komunalnych. Średnio gminy osiągają nieco ponad 30 proc. recyklingu. Już dziś wiadomym jest więc, że poziomy ustawowe przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wielu przypadkach nie zostaną przez gminy osiągnięte, co wiąże się z ryzykiem nakładania wysokich kar na gminy, a w konsekwencji również z ryzykiem późniejszych kar nakładanych na państwo polskie.

Dążąc do 65% poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych strumień odpadów żużli i popiołów powstających w funkcjonujących Instalacjach Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w kraju, może odgrywać znaczącą rolę dla osiąganych poziomów. Na przykładzie Zakładu

UNIA METROPOLII POLSKICH im. Pawła Adamowicza

Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Białymstoku szacuje się, iż strumień ten może stanowić około 17 punktów procentowych w osiąganym poziomie (analogiczna sytuacja będzie miała miejsce w wielu gminach, które zagospodarowują swoje odpady w procesie termicznego przekształcania). Niewykorzystanie potencjału żużli i popiołów w obliczu wysokich progów procentowych narzuconych przepisami prawa skutkować będzie wielomilionowymi karami nakładanymi na samorządy z naszego kraju, a ostatecznie na Polskę.

W obliczu powyższego, niezwykle istotne jest rozważenie możliwości zaliczania żużli i popiołów powstałych w wyniku procesu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w instalacjach termicznego przekształcania odpadów komunalnych podlegających procesom recyklingu, do wskaźników przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych.

Obecnie Ministerstwo Klimatu i Środowiska prezentuje stanowisko, zgodnie z którym zaliczenie żużli i popiołów powstałych w wyniku procesu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w instalacjach termicznego przekształcania odpadów komunalnych oraz cementowniach, do odpadów poddanych recyklingowi, byłoby niezgodne z przepisami Unii Europejskiej (oraz wdrażającymi je przepisami polskimi).

Zgodzić się należy, iż według obecnego stanu prawnego, w związku z nowelizacją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2008/98 z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy, zwanej dalej „dyrektywą ramową o odpadach” oraz nową decyzją wykonawczą 2019/1004 z dnia 7 czerwca 2019 r. określającą zasady obliczania, weryfikacji i zgłaszania danych dotyczących odpadów, zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE oraz uchylającą decyzję wykonawczą Komisji C(2012) 23843, wprowadzono nowe zasady zaliczania odpadów do odpadów poddanych przygotowaniu do ponownego użycia i recyklingowi.

Zgodnie z ww. zmienionymi przepisami, jeżeli materiały zawarte w odpadach komunalnych wprowadza się do procesów odzysku, w których wykorzystuje się je głównie jako paliwo lub w inny sposób, w celu wytwarzania energii, to materiały wyjściowe takich procesów (np. frakcji mineralnej popiołu dennego lub klinkieru powstałego ze współspalania) nie uwzględnia się w ilości odpadów komunalnych poddanych recyklingowi. Również metale będące elementem minerałów stanowiących materiał wyjściowy procesu współspalania odpadów komunalnych nie są zgłaszane jako poddane recyklingowi. Wyjątkiem są metale wydzielone i poddane recyklingowi po spaleniu odpadów komunalnych.

Szczegółowe zasady, dotyczące zaliczania metali poddanych recyklingowi, wydzielonych po spaleniu odpadów komunalnych, zostały określone w art. 5 oraz Załączniku III Decyzji Wykonawczej 2019/1004, zgodnie z którym ilość metali poddanych recyklingowi oddzielonych od popiołu dennego obejmuje wyłącznie metale zawarte w koncentracie oddzielonym od surowego popiołu dennego z odpadów komunalnych i nie obejmuje innych materiałów znajdujących się w koncentracie.

Biorąc pod uwagę powyższe, jeżeli odpady komunalne zostały wprowadzone do procesu termicznego przekształcania w instalacjach termicznego przekształcania odpadów komunalnych oraz cementowniach, to prawnie trudna do potwierdzenia jest możliwość uwzględnienia w masie odpadów komunalnych poddanych recyklingowi popiołów i żużli powstałych w wyniku tego przekształcania.

Zauważyć jednak należy, że obecnie wiele ITPOK-ów podejmuje działania, mające na celu zmianę żużla uzyskiwanego ze spalania odpadów komunalnych w produkt wykorzystywany głównie jako kruszywa stosowane w budownictwie drogowym. Takie ponowne wykorzystanie żużli i popiołów stanowić może niezwykle istotny element funkcjonowania *circular economy*. Podobne działania podejmują również instalacje funkcjonujące w innych krajach UE, jak np. w Czechach (w Pradze i Brnie).

Za zaliczeniem do poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu żużli i popiołów powstałych w wyniku procesu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w instalacjach termicznego przekształcania odpadów komunalnych przemawia szereg argumentów merytorycznych (pomijając oczywiste korzyści płynące z osiągnięcia wymaganych prawem poziomów), zaliczyć do nich należy m. in.:

1. wykorzystanie żużli jako materiał budowlany: żużel będący pozostałością po spaleniu odpadów komunalnych, może być wykorzystywany w przemyśle budowlanym jako kruszywo w budownictwie drogowym, do produkcji betonu czy innych materiałów budowlanych. To działanie jest formą odzysku materiałów, ponieważ odpad przekształcony w produkt znajduje nowe zastosowanie, zamiast trafić na składowisko;
2. redukcja odpadów składowanych: zaliczenie żużla po spaleniu odpadów komunalnych będzie stanowiło zachętę do jego ponownego wykorzystywania, zmniejsza to ilość odpadów, które muszą być składowane. W ten sposób odzysk żużla przyczynia się do zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko składowisk odpadów;
3. nierówne podejście prawodawstwa UE w obrębie odzysku zasobów: wydzielane z żużla paleniskowego metale zaliczają się do poziomów odzysku, gdyż zmniejszają ilość wydobycia rud tychże metali natomiast sam żużel pomimo tego, że zostanie wykorzystany w budownictwie zmniejszając zużycie surowców pierwotnych nie jest zaliczany do poziomów odzysku. Zmniejsza to atrakcyjność takiego postępowania. Wszak zmniejszenie zużycia surowców pierwotnych jest głównym celem wielu działań UE i jest zgodne z zasadami gospodarki obiegu zamkniętego, gdzie materiały są maksymalnie wykorzystywane i przetwarzane w celu zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych;
4. zmniejszenie śladu węglowego: wykorzystanie żużla zamiast surowców pierwotnych w produkcji materiałów budowlanych może prowadzić do zmniejszenia emisji CO₂. Produkcja materiałów budowlanych z żużla, który został już wytworzony wymaga mniej energii i wody niż wydobycie, płukanie oraz transport surowców pierwotnych, co przyczynia się do mniejszego śladu węglowego całego procesu;
5. wspieranie gospodarki obiegu zamkniętego: zaliczenie żużla do poziomów odzysku wspiera ideę gospodarki obiegu zamkniętego, w której odpady są traktowane jako zasoby. Przekierowanie żużla do odzysku zamiast na składowisko jest krokiem w kierunku bardziej zrównoważonej gospodarki.

Wszystkie powyższe aspekty wskazują, że żużel po spaleniu odpadów komunalnych traktowany jako materiał odzyskiwany ma realny potencjał i powinien być zaliczony do poziomów odzysku, co niewątpliwie przyczyni się do bardziej efektywnego zarządzania odpadami i ochrony zasobów naturalnych. By jednak tak się stało, niezbędne jest dokonanie przeglądu regulacji prawnych UE i dokonanie w tym zakresie niezbędnych zmian.

Polska będzie sprawowała prezydencję w Radzie Unii Europejskiej w I poł. 2025 r. UNIA METROPOLII POLSKICH im. Pawła Adamowicza wnioskuję, by podjąć działania na rzecz zmiany regulacji prawnych na poziomie UE, w taki sposób, by możliwym było zaliczenie do poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu żużli i popiołów powstałych w wyniku procesu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w instalacjach termicznego przekształcania odpadów komunalnych podlegających procesom recyklingu.

**Prezes Zarządu
Unii Metropolii Polskich**

**Tadeusz Truskolaski
Prezydent Miasta Białegostoku**